

Rusmiddelpolitisk handlingsplan Porsanger kommune

2020 - 2024

Innhold

DEL 1 RUSPOLITIKK OG SATSNINGER.....	4
1 Innledning	4
2 Beskrivelse av rusmiddelområdet nasjonalt og lokalt	6
2.1 Rusmidler i Norge	6
2.2 Rusmidler i Porsanger	8
3 Eksisterende krav og satsninger på rusmiddelområdet	11
3.1 Nasjonale krav og satsninger.....	11
3.1.1 Pakkeforløp for psykisk helse og rus.....	11
3.1.2. Tidlig Inn	12
3.1.3. Krisesentertilbud	12
3.1.4. Nasjonalfaglig veileder for helsestasjon- og skolehelsetjenesten	12
3.1.5. Nasjonal strategi for frivillig arbeid på helse- og omsorgsfeltet (2015-2020).....	12
3.1.6. Opptappingsplan for rusfeltet for perioden 2016 – 2020	13
3.1.7. Boligpolitisk plan	13
3.1.8. Folkehelse og miljørettet helsevern	13
3.2. Lokale tiltak og satsninger	13
3.2.1. Tidlig Inn - videreutvikling	14
3.2.2. TryggEst.....	15
3.2.3. Boligsosialt team.....	15
3.2.4. Ungdom i Fokus	16
3.2.5. Skolehelseteam	16
3.2.6. Tverrfaglig team	16
3.2.7. Utdeling av brukerutstyr.....	16
3.2.8. Prosjekter og enkelttiltak.....	17
3.2.9. Frivillighet på rusmiddelområdet	17
4 Tiltak og satsninger i planperioden 2020 – 2021	17
4.1. Tidlig innsats	18
4.2. Systematisering og implementering av forebyggende og holdningsskapende tiltak.....	18
4.3 Forebygging av vold og vold i nære relasjoner.....	20
4.4. Implementering av Brukerplan som verktøy.....	20
4.5. Gjennomføre Ungdataundersøkelse (2021)	21
4.6. Kompetanseheving næringslivet.....	21
4.7. Pårørendeomsorg	22

5	Gjennomføring og oppfølging av rusmiddelpolitisk handlingsplan	22
6	Oppsummering	22
DEL 2 ALKOHOLPOLITISKE RETNINGSLINJER		24
7	Forord	24
8	Målsetting	24
8.1	Gjennomgang av alkoholpolitiske retningslinjer.	25
8.2	Samarbeid med lensmannen:	25
9	Sentrale regelverk og generelle bestemmelser	25
9.1	Definisjoner	25
9.1.1	Alkoholholdig drikk	25
9.1.2	Salg:	25
9.1.3	Skjenking:	25
9.1.4	Bevilling:	26
9.1.5	Styrer og stedfortreder:	26
9.2	Når kreves bevilling	26
9.3	Bevillingstyper	27
9.3.1	Ordinær bevilling	27
9.3.2	Bevilling for en enkelt bestemt anledning	27
9.3.3	Utvidelse av skjenkebevilling for en enkelt bestemt anledning	27
9.3.4	Ambulerende skjenkebevilling	27
9.4	Bevillingsmyndighet	27
9.5	Bevillingsperiode	28
9.5.1	Kommunens adgang til å forlenge bevillinger	28
9.6	Saksbehandling	29
9.6.1	Saksbehandlingstider:	29
9.6.2	Høringsinstanser:	29
9.6.3	Vandelsvurdering	29
9.6.4	Kommunens skjønnsutøvelse	30
9.6.5	Kommunens adgang til å sette vilkår	30
9.7	Krav til bevillingshavere	30
9.7.1	Styrer og stedfortreder	30
9.7.2	Krav til internkontroll	31
9.8	Gebyr for bevilling og kunnskapsprøver	31
10	Tildeling av salg og skjenkebevilling	32
10.1	Salgsbevillinger	33
10.2	Salgstider	34

10.3 Skjenkebevillinger.....	34
10.3.1 Vurderingsgrunnlag for skjenkebevillinger	35
10.3.2 Steder som ikke gis alminnelig skjenkebevilling:.....	36
10.4 Skjenketider	36
10.5 Retningslinjer for ambulerende skjenkebevilling.	37
10.6 Skjenkebevilling for enkeltanledning	37
10.7 Kunnskapsprøven.	38
11 Kontroll med salgs- og skjenkebevillinger.....	38
11.1 Kontrollmyndigheten har bl.a. disse funksjoner:	39
11.2 Reaksjoner ved overtredelse.....	39
11.2 Prikkbelastning	40
11.3 Sanksjonene skal sikre at:	41
12 Klage på saksbehandling	41
13 Ansvarlig vertskap.....	41

DEL 1

RUSPOLITIKK OG SATSNINGER

1 Innledning

En rusmiddelpolitisk handlingsplan er en kommunal del- eller temaplan som har som hensikt å samordne kommunens rusmiddelpolitikk og -satsning. Planen skal vedtas for 4 år. Planen er et flersektorielt redskap der ulike interesser tydeliggjøres med hensikt om å samordne kommunens rusmiddelpolitikk og -satsning. De rusmiddelforebyggende satsningene i planen skal også kunne inngå i kommunes folkehelseplanlegging.

Etter alkohollovens § 1-7d er kommunene pålagt å utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. En rekke andre lover pålegger også kommunen å løse oppgaver på rusmiddelfeltet. Ut fra lovenes intensjoner og kommunenes egne behov bør kommunene føre en enhetlig og helhetlig politikk ved å se bevillingsordninger og annen forebygging i sammenheng med arbeidet på rehabiliteringsområdet.

I samsvar med kommunelovens prinsipper bygger helse- og omsorgstjenesteloven på at den enkelte kommune selv avgjør hvordan tjenesten skal organiseres ut fra lokale forhold og behov. Det er også den enkelte kommune som selv avgjør i hvilken utstrekning den ønsker å benytte seg av private aktører til å utføre ulike oppgaver som lavterskeltilbud eller oppfølgingstjenester i hjemmet.

Hovedtyngden av tjenester til personer med rusvansker og psykiske lidelser inngår i de ordinære kommunale tjenester og finansieres over rammeoverføringen til kommunene.

Porsanger kommune har hatt en rusmiddelpolitisk handlingsplan siden 2010.

Det er kommunestyret som utformer kommunens rusmiddelpolitikk. Dette fordi kommunen har en sentral rolle i alkoholpolitikken gjennom sin håndhevelse av alkohollovens bestemmelser (Alkoholpolitiske retningslinjer). Kommunen har også et ansvar gjennom helse- og omsorgstjenesteloven til å sørge for at personer som oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester, herunder personer med rusvansker og/ eller psykiske lidelser.

En vellykket rusmiddelpolitikk kan ikke bare løses ved hjelp av organisering, bevilgninger og reguleringer. Dette handler også om holdninger, handlinger, følelser og kultur hos enkeltindividet.

Kommunene gjør sine valg av satsninger med utgangspunkt i de til enhver tid gjeldende nasjonale mål og satsninger, lovbestemmelser på området og på bakgrunn av de kartlagte fakta og utfordringer lokalt.

Formålet med planen er med utgangspunkt i de lokalt kartlagte, og dermed reelle utfordringer på rusmiddelområdet i Porsanger, å prioritere og samordne satsninger og tiltak på tvers av tjenester og instanser. Herunder klargjøre Porsanger kommunes alkoholpolitiske retningslinjer og sikre at disse er i tråd med lovens bestemmelser.

En rusmiddelpolitisk handlingsplan skal sikre iverksettelse av forebyggende tiltak på rusmiddelområdet, men samtidig også ivaretagelse av personer som står i fare for eller allerede har utviklet en rusvanske. En rusmiddelpolitisk handlingsplan vil være et viktig redskap for alle involverte parter i arbeidet på rusmiddelfeltet.

Planen er delt inn i 2 deler. Del 1 beskriver rusmiddelsituasjonen nasjonalt og lokalt samt redegjør for nåværende og fremtidige strategier. Del 2 er de vedtatte alkoholpolitiske retningslinjer for Porsanger kommune.

2 Beskrivelse av rusmiddelområdet nasjonalt og lokalt

2.1 Rusmidler i Norge

Det overordnede målet med rusmiddelpolitikken nasjonalt er å redusere de negative konsekvensene rusmiddelbruk har for enkeltpersoner, tredjepersoner og samfunn.

Viktige innsatsområder for å nå dette målet er satt å være ansvarlig alkoholhåndtering, tidlig intervensjon, rusmiddelforebygging i arbeidslivet og rusmidler og eldre. (Helse- og omsorgsdepartementet)

I regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet for perioden 2016 – 2020 kommer følgende mål og hovedprioriteringer til uttrykk:

- sikre reell brukerinnflytelse gjennom fritt behandlingsvalg, flere brukerstyrte løsninger og sterkere medvirkning ved utforming av tjenestetilbudet
- Sikre at personer som står i fare for å utvikle et rusproblem skal fanges opp og hjelpes tidlig
- alle skal møte et tilgjengelig, variert og helhetlig tjenesteapparat
- alle skal ha en aktiv og meningsfylt tilværelse
- utvikle og øke bruken av alternative straffereaksjoner og straffegjennomføringsreformer

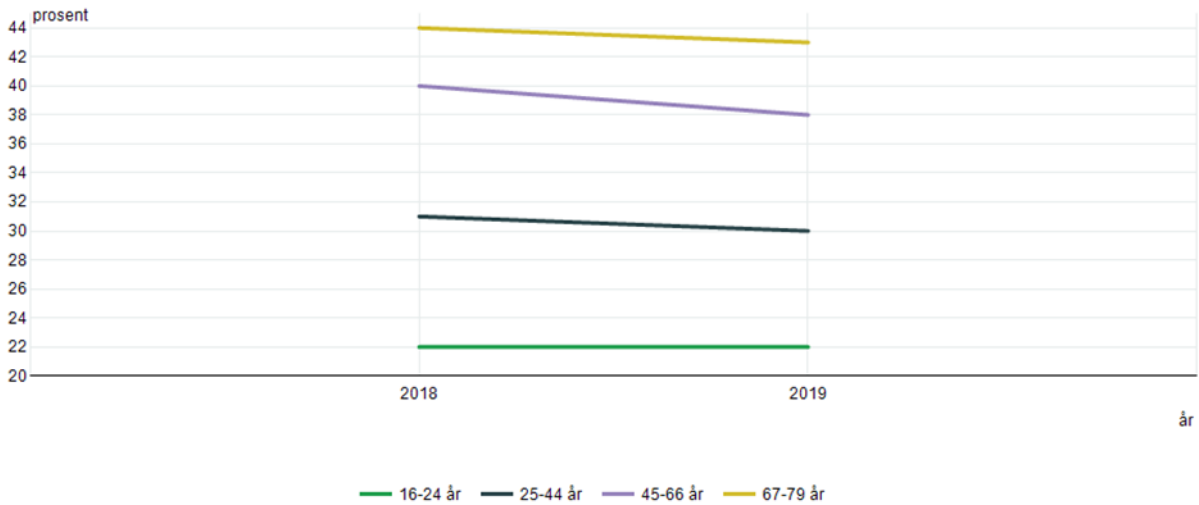
Regjeringen vil på rusmiddelområdet styrke tjenestetilbudet til mennesker med rusproblemer og eller psykiske lidelser. De vil arbeide for at alle mennesker skal få de beste muligheter til å mestre og til å leve det livet de selv ønsker ved å skape brukernes og pasientens helse- og omsorgstjeneste. Herunder for rusavhengige og personer med psykiske lidelser og deres barn og pårørende.

Det er likevel utfordrende å finne oppdatert statistikk og forskning som viser utviklingen innen rusmiddelområdet på landsbasis, særlig på kommunenivå, som kan danne grunnlag for også den lokale rusmiddelpolitikk.

Statistisk sentralbyrå har likevel tall som viser utviklingen på landsbasis de siste år, og som fremkommer av tabeller nedenfor, men som på bakgrunn av at de kun viser en utvikling over 2 år ikke kan sies å være kvalitative for den generelle utviklingen over år.

Rusmiddelpolitisk handlingsplan for Porsanger kommune 2020 – 2024

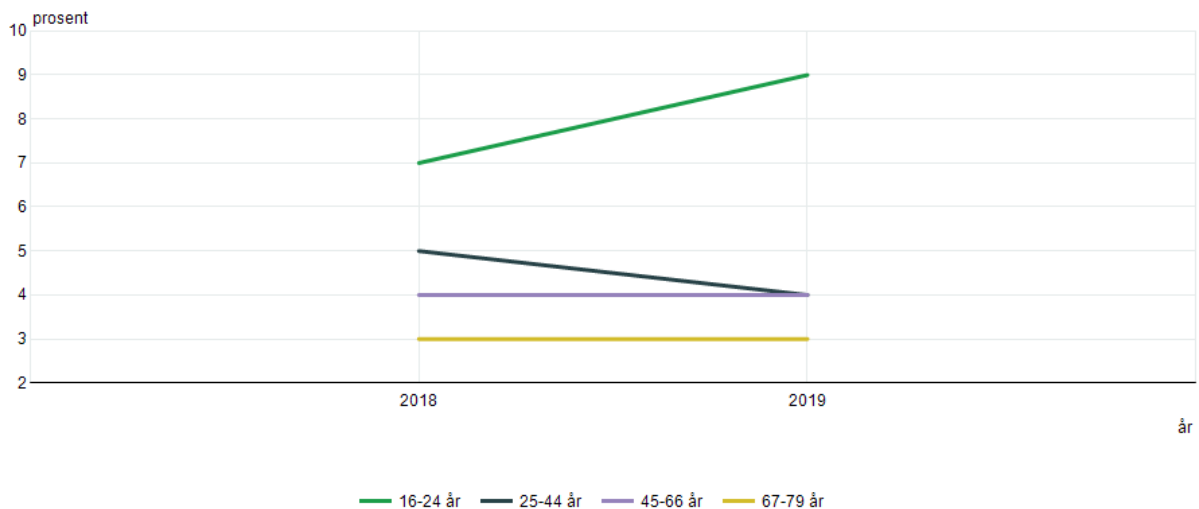
12392: Bruk av alkohol, cannabis og vanedannende legemidler (prosent), etter alder og år. Begge kjønn, Andel som drikker alkohol en gang per uke eller oftere.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabellen ovenfor viser at bruk av ulike rusmidler ukentlig eller oftere holder seg stabilt eller har en nedgang i alle aldersgrupper. Tabellen viser imidlertid et samlet forbruk og skiller ikke på alkohol og illegale rusmidler.

12392: Bruk av alkohol, cannabis og vanedannende legemidler (prosent), etter alder og år. Begge kjønn, Andel som har drukket seks eller flere alkoholenheter ved en og samme anledning ukentlig.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabellen ovenfor viser at bruken av rusmidler ukentlig, men med høyt forbruk i en og samme anledning, er stabilt eller har en nedgang i de fleste aldersgrupper. Unntaket er i den yngste aldersgruppen fra 16 – 24 år der det er en økning fra rundt 7% til 9% bare fra 2018 til 2019. Heller ikke her skiller det mellom alkohol og illegale rusmidler.

Den demografiske utvikling både på landsbasis og lokalt tilsier at en stadig høyere andel av befolkningen i årene som kommer vil være over 65 år. Dette er et tema som verken på rusmiddelområdet eller i helse- og omsorgssektoren til nå ikke har hatt stort fokus, men som nå er tatt inn som et av regjeringens innsatsområder.

Organisasjonen *Edru livsstil* gjennomførte i perioden 2017 – 2019 prosjektet *Eldre, alkohol og ensomhet*. I resultatet fra prosjektet blir ensomhet fremmet som den viktigste risiko til hvorfor eldre konsumerer alkohol, der hele 7 av 10 deltakere oppga denne årsaken for sin alkoholbruk. Samtidig vet man at eldre ofte opplever tap og sorg i form av eksempelvis å miste livspartner eller egen helse.

Bruk av rusmidler kan gi personlige og samfunnsmessige konsekvenser som bruk av vold, tap av arbeidsevne, sosiale utfordringer, negativ økonomi og kan ofte knyttes til psykiske vansker. Økt fokus på forebygging vil derfor gi gevinst både for samfunn og for enkeltindivid.

2.2 Rusmidler i Porsanger

Fra politiets ståsted vurderes at rusmiljøet i Porsanger er nokså stabilt i omfang.

De ser imidlertid en utvikling med økende grad av vold i nære relasjoner i enkelte grupperinger, og at volden synes å være rusrelatert. Dette er en stor utfordring da det synes som om mye av det som gjøres, også i samarbeid med kommunen, har liten eller ingen effekt over tid.

Det høye antall tilfeller av vold i nære relasjoner dokumenteres også av parameter i Folkehelseprofil for Porsanger 2020 (Vedlegg 1). Ifølge politiet er hendelsene imidlertid knyttet til få utøvere med flere registrerte hendelser, og ofte knyttet til personer i det etablerte rusmiljø lokalt. Kommunen har ingen handlingsplan for vold i nære relasjoner som også kan sikre et godt samarbeid med politiet.

Politiet opplever at illegale rusmidler i økende grad kommer med posten, og at dette kan være en utfordring å fange opp. De opplever at det i perioder er en del vinningskriminalitet i Porsanger, og at dette koples til rusmiljøet.

Områder politiet anser som viktig å jobbe med fremover er å forebygge vold og vinningskriminalitet i det etablerte rusmiljøet samt bidra til å hjelpe personer ut av rusmiljøet. Politiet ser at dette er et langsiktig arbeid som må planlegges og gjennomføres i samarbeid med andre instanser, for å sikre langsiktige og varige løsninger.

I kommunens tjenester møter man innbyggere i alle aldre, i alle livsfaser, på mange arenaer og med ulik utfordring på rusmiddelområdet. I likhet med landet for øvrig, er det i de forebyggende helsetjenester en i størst grad har fokus på rusmiddelområdet.

Porsanger kommune har i henhold til prinsipp om tidlig innsats fokus på rusmiddelområdet allerede fra barnet er i mors liv. I denne delen av organisasjonen benyttes systematisk metoden fra programmet Tidlig Inn som er en nasjonal satsning (pkt 3.2.1.). Her rettes fokus mot rusmiddelbruk, psykisk helse og vold i nære relasjoner allerede fra graviditet og videre inn i småbarnsalder.

Lokalt er det lite rusmiddelbruk som avdekkes i denne livsfase, og en erfarer at de fleste foreldrene har et reflektert syn på rusmiddelbruk etter at de har fått barn.

Det er i tillegg lokalt satt i gang prosjekt om tidlig innsats i barnehage, der formålet er økt samarbeid mellom helsetjenester og barnehager om tidlig å kunne tilby kompetent hjelp til foreldre på områdene rus, psykisk helse og vold gjennom tverrfaglig samarbeid (pkt. 3.2.1.).

Rus, vold, overgrep og psykisk helse er i henhold til nasjonalfaglig retningslinjer for helsestasjons- og skolehelsetjenesten også et tema ovenfor større barn og ungdom gjennom sitt tilbud om skolehelsetjeneste i kommunens grunnskoler og videregående skole. Fra helsestasjonens ståsted etterlyses imidlertid et mer systematisk arbeid rundt rus og psykisk helse inn i skolene, og at dette i realiteten ikke settes på agenda før en allerede ser at rusmiddelbruk øker i ungdomsmiljøene.

Oppvekstsektoren bekrefter at dette ikke er implementert som et fast og systematisert tema i skolenes årshjul. Det har vært mindre fokus på dette de siste år, og også skolene har følelsen av at debutalder for bruk av rusmidler synes å synke, uten at dette er kartlagt eller på annen måte kan dokumenteres. En Ungdataundersøkelse vil kunne gi indikasjoner på om dette er reelt.

Det er kjent at holdninger til rusmidler overføres fra foreldre til barn, og det etterlyses et mer systematisk holdningsarbeid allerede i grunnskolen.

Gjennom tilbakemeldinger fra prosjekt *Ungdom i fokus* (UIF) og Ungdomsrådet beskrives et ungdomsmiljø som er blitt hardere, og der en er tøffere mot hverandre enn før. Det synes å eksistere et høyt drikkepress, og at alkohol er tilgjengelig også for de yngre ungdommene. UIF jobber for å finne tiltak som når inn på ungdommenes arenaer, herunder digital natteravn, og tiltrer helsestasjonens ønske om at kunnskap om rusmidler, effekt og virkning må inn i grunnskolen allerede på lavere trinn.

Porsanger kommune gjennomførte i 2016 Ungdataundersøkelse som viste at kommunen hadde lav andel ungdomsskoleelever som har vært beruset på alkohol (5%) eller som har brukt hasj eller marihuana (1%). Det er imidlertid ikke gjennomført tilsvarende undersøkelse i ettertid, og det er dermed usikkert om tallene fra 2016 er representative for den kommende planperioden.

Ifølge Kommnehelseprofil 2020 ligger Porsanger signifikant bedre an enn landet for øvrig når det gjelder innbyggere med psykiske symptomer/ lidelser. ROP-tjenesten opplever imidlertid stor pågang fra ungdom med behov for oppfølging av psykiske vansker. Gruppen er risikoutsatt for bruk av rusmidler.

Når en vurderer dagens beskrivelser av unges rusbruk opp mot tall og resultater fra Ungdataundersøkelsen i 2016, er det flere indikasjoner som tilsier at situasjonen har endret seg fra tidspunkt for undersøkelsen og frem til i dag.

"Det kreves en hel bygd for å oppdra et barn"
Afrikansk ordtak

Kommunens hjemmetjeneste erfarer at rusmiddelbruk hos eldre, begrenset til brukere av hjemmetjenester, ikke er en utfordring i dag. Man kjenner likevel til at tidligere rusmiddelbruk er årsak til helseplager og senere behov for omsorgsbolig. Man observerer også at mange eldre har et svært begrenset nettverk.

En majoritet av brukere av kommunale tjenester på NAV, anslått til 80%, har rusrelaterte utfordringer. Dette gjelder personer i alle aldre, fra de helt unge og opp til personer i aldersgruppen over 67 år. Type rus som i hovedsak observeres er alkohol, hasj og amfetamin. Det observeres også at det er et økende antall personer med spilleavhengighet som henvender seg.

I denne gruppen finner en også mange av de personer med en etablert rusavhengighet.

Kommunens rus- og psykiatritjeneste (ROP) jobber med dedikert ressurs opp mot personer med etablert rusavhengighet, der prosjektmedarbeider etter en 2-årig prosjektperiode med *En bedre hverdag for rusmiddelmissbrukere* gikk inn i ordinær drift i ROP.

ROP bruker i dag mye ressurser på voksne personer med langvarig rusavhengighet, der alkohol er det primære rusmiddel. Dette er et arbeid som er omfattende, utfordrende og tidkrevende. Det oppleves imidlertid vanskelig å komme i kontakt med et yngre miljø der det brukes mer illegale stoffer. Helse og omsorgstjenesteloven kapittel 3 er tydelig på at kommunen blant annet skal tilby utredning, diagnostisering og behandling og at dette ansvaret også gjelder personer med psykisk sykdom og/ eller rusmiddel problematikk.

Veilederen *Sammen om mestring (Helsedirektoratet 2014)* slår fast at kommunen bør ha hovedansvaret for behandling av brukere i hovedforløp 1, personer med rusmiddelproblemer og psykisk helseproblemer som forventes å være milde og kortvarige.

Personer med etablert rusavhengighet har ofte sammensatt og langvarig behov for hjelp, og alle som ønsker kan søke om at det utarbeides en Individuell plan (IP). Erfaringer tilsier imidlertid at det i praksis er få som tar imot dette tilbudet.

Utfordringer og tiltak for personer i denne gruppen omhandler i stor grad bistand til praktiske gjøremål, oppfølging av somatisk og psykisk helse, bolig, økonomi, aktivitet og ettervern.

Boligsituasjonen for personer med etablert rusavhengighet er utfordrende. Både ift å finne rett bolig, til rett pris og med riktig beliggenhet (se også pkt. 3.2.3.). Videre opplever Nav at bedrifter lokalt er tilbakeholden med å tilby arbeid eller ta imot personer i denne gruppen på tiltaksplass, og dette utfordrer arbeidet med å få personer i gruppen ut i aktivitet.

Det er lite ressurser tilgjengelig for forebyggende arbeide og ettervern i flere av kommunens tjenester, og da især ROP-tjenesten. ROP-tjenesten opplever stor pågang til tjenesten, og skal ivareta innbyggere med mange ulike, alvorlige hjelpebehov. En opplever stor pågang fra unge mennesker, noe som er bekymringsfullt.

Både Nav og ROP trekker også frem pårørende som en gruppe som skulle vært ivaretatt på en bedre måte.

«Det er menneskelig å ha det vanskelig»

3 Eksisterende krav og satsninger på rusmiddelområdet

3.1 Nasjonale krav og satsninger

3.1.1 Pakkeforløp for psykisk helse og rus

Regjeringen innførte fra 2019 et pakkeforløp for psykisk helse og rus som skal gi pasient og/ eller pårørende et behandlingsforløp som er helhetlig og forutsigbart og uten unødig ventetid. Pakkeforløpet skal gi mer innflytelse på behandlingen, og den skal evalueres systematisk underveis. (Helsenorge.no).

Kommunene er sammen med spesialisthelsetjenesten forpliktet til å følge opp bestemmelsene i pakkeforløpet, der det er fastlegene som henviser til denne.

3.1.2. Tidlig Inn

Porsanger kommune har gjennomført opplæringsprogrammet *Tidlig inn* i regi av Korus Nord i 2017 -18. Målgruppen for programmet var ansatte i kommunen som i det daglige møter småbarnsforeldre, gravide og deres partnere. Formålet med programmet er at gravide og sped- og småbarnsfamilier får kompetent hjelp tidlig på områdene rus, psykisk helse og vold gjennom tverrfaglig samarbeid.

Metoden er implementert som en del av ordinær drift.

Målet for programmet er å ivareta barnets helse og utvikling gjennom å

- systematisk spørre gravide og småbarnsforeldre om rus, psykisk helse og vold i nære relasjoner
- å tidlig oppdage, og sette inn hjelp til den gravide og småbarnsforeldre
- å utvikle prosedyrer for å sikre systematikk i tjenestene

3.1.3. Krisesentertilbud

Alle kommuner skal jmf. Krisesenterloven ha tilbud om krisesentertjeneste. Porsanger kommune inngikk i 2018 avtale om kjøp av krisesentertjenester fra Vest-Finnmark krisesenter lokalisert i Hammerfest.

Vest-Finnmark krisesenter har tilbud til både kvinner, familier og også til menn.

3.1.4. Nasjonalfaglig veileder for helsestasjon- og skolehelsetjenesten

I nasjonalfaglig veileder for helsestasjons- og skolehelsetjeneste fra 2017 pålegges kommunene et økt fokus på tema rus, vold, overgrep og psykisk helse for barn og unge i målgruppa.

3.1.5. Nasjonal strategi for frivillig arbeid på helse- og omsorgsfeltet (2015-2020)

Formål:

- «Strategien skal legge til rette for frivillig innsats som bidrar til.
- inkluderende lokalsamfunn der flest mulig i alle aldre kan leve aktive og meningsfulle liv, og bidra til å hindre ensomhet og utenforskap
- gjennom å legge til rette for aktiviteter og fellesskap med andre.
- Strategien skal bidra til å rekruttere og beholde frivillige i alle aldre på
- helse- og omsorgsfeltet og styrke det systematiske samarbeide mellom
- frivillige organisasjoner, frivilligsentraler, frivillige enkeltpersoner og kommunen.»

I strategien trekkes også frivillig innsats innen rusmiddelforebyggende arbeid, rusbehandling, informasjonsarbeid og likepersonsarbeid frem, og strategien er derfor relevant også innen rusmiddelområdet.

Selv om den eksisterende strategien utgår i 2020, nevnes denne for å synliggjøre at frivillighet også er relevant og viktig innenfor plantema her.

3.1.6. Opptrappingsplan for rusfeltet for perioden 2016 – 2020

I opptrappingsplanen kommer følgende mål og hovedprioriteringer til uttrykk:

- sikre reell brukerinnflytelse gjennom fritt behandlingsvalg, flere brukerstyrte løsninger og sterkere medvirkning ved utforming av tjenestetilbudet
- sikre at personer som står i fare for å utvikle et rusproblem skal fanges opp og hjelpes tidlig
- alle skal møte et tilgjengelig, variert og helhetlig tjenesteapparat
- alle skal ha en aktiv og meningsfylt tilværelse
- utvikle og øke bruken av alternative straffereaksjoner og straffegjennomføringsreformer

3.1.7. Boligpolitisk plan

Boligpolitisk plan for Porsanger kommune 2018 – 2028 ble sist vedtatt i kommunestyret den 3.5.18.

3.1.8. Folkehelse og miljørettet helsevern

Folkehelseloven trådte i kraft i 2012, og har som formål å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder å utjevne sosiale forskjeller. Det følger av folkehelseloven § 5 at kommunen særlig skal være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller. Dette er relevant for plantema her.

Porsanger kommune har sin Folkehelseplan under utarbeidelse og som dermed ikke er ferdigstilt og vedtatt.

3.2. Lokale tiltak og satsninger

«Etter helse- og omsorgstjenesteloven skal kommunen sørge for at personer som oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester.

I samsvar med kommunelovens prinsipper bygger helse- og omsorgstjenesteloven på at den enkelte kommune selv avgjør hvordan tjenesten skal organiseres ut fra lokale forhold og behov. Det er videre den enkelte kommune som selv avgjør i hvilken utstrekning den ønsker å benytte seg av private aktører til å utføre ulike oppgaver som lavterskeltilbud eller oppfølgingstjenester i hjemmet.

Mennesker med rusproblemer og eller psykiske problemer har de samme pasientrettighetene på lik linje med alle andre pasientgrupper. Kommunene har et omfattende ansvar for tjenester til personer med rusproblemer og eller psykiske lidelser. Ansvaret følger av helse- og omsorgstjenesteloven. Tjenestene kan omfatte rådgivning og veiledning, støtteopplegg, bolig og eventuelt oppfølging i bolig, oppsøkende arbeid, tiltak for sosial- og arbeidsrettet rehabilitering, arbeid med Individuell plan og oppfølging før, under og opphold i spesialisthelse-tjenesten eller fengsel mv.

Hovedtyngden av tjenestene til personer med rusproblemer og eller psykiske lidelser inngår i de ordinære kommunale tjenestene og finansieres over rammefinansieringen av kommunene. Personer som står i fare for å utvikle eller har utviklet rusproblemer og eller psykiske lidelser har ofte behov for sammensatte tjenester over tid. For å gi disse menneskene gode tilbud, er det nødvendig å ha tjenester som spenner fra forebygging, via primærhelsetjenester, sosialtjenester og omsorgstjenester, til spesialisthelsetjenester.»

(Helsedepartementet)

I de nasjonale føringer på rusmiddelområdet ligger at tilbudene primært skal bygges opp i nærmiljøet – kommunene.

Porsanger kommune har i tillegg til å følge opp nasjonale tiltak og lovkrav gjennom ordinær drift i tjenester, også flere særlige tiltak og satsninger som retter seg mot rusmiddelområdet. Disse er organisert i tråd med anbefalinger om at dette skal gjøres både på tvers av tjenester, sektorer og instanser. Å gjennomføre tiltak rettet mot rusmiddelområdet ligger derfor ikke til enkelt-tjenester eller -instanser alene.

I den forebyggende tjeneste i kommunen er det de siste årene vært fokusert på å etablere en tverrfaglig og systematisk oppfølging av innbyggere på rusmiddelområdet. Det er imidlertid stor pågang på forebyggende tjenester, som har medført at det har vært lite eller ingen ressurser tilgjengelig til forebyggende arbeide. Å utvikle eksisterende arenaer som eksempelvis Tverrfaglig team vil her være et viktig tiltak.

3.2.1. Tidlig Inn - videreutvikling

Porsanger kommune ønsker å utvide den forebyggende innsatsen også til å omfatte barn i barnehagealder. Kommunen har nå fått eksterne prosjektmidler til styrking av Helsestasjonen for å koordinere tre innsatsområder:

- Tidlig inn - videreføring og oppfølging av metode inn i barnehagen
- Lavterskel tilbud inn i barnehager
- Samordne informasjon på hjemmesiden

Grunnlaget for utvikling og læring blir lagt i barnas første leveår. Dersom barna utvikler et godt fundament disse årene, øker sannsynligheten for en god utvikling videre.

Porsanger kommune ønsker at de forebyggende tjenestene helsestasjon, barneverntjeneste, rus- og psykiatritjeneste, jordmor, fysioterapi og legetjenesten skal forflytte seg til de arenaer der barna befinner seg, i barnehagene.

De forebyggende tjenestene skal være en del naturlig del av barnehagehverdagen hvor de kan være en støtte og hjelp for barna, foreldrene og personalet. Det er ønske om å forhindre skjevutvikling og avdekke avvik på et tidlig tidspunkt, også innenfor områdene psykisk helse, rusmiddelbruk og vold. Tjenestene kan også ha en veiledningsfunksjon for personalet i barnehagene. Tidlig innsats handler om at barn og familier skal gis hjelp og bistand til rett tid, på rett sted, med riktig hjelp og så tidlig som mulig.

3.2.2. TryggEst

Porsanger kommune har som 1 av 11 andre norske kommuner og bydeler i perioden 2018 – 2020 deltatt i nasjonal pilotering for utprøving av en modell for å forhindre, avdekke og håndtere vold og overgrep mot voksne mennesker som i liten eller ingen grad er i stand til å beskytte seg selv. Piloteringen er gjennomført i regi av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Porsanger kommune valgte fra oppstart å organisere tilbudet som en del av den ordinære driften, og ikke som en egen prosjektorganisasjon. Dette medfører at en på bakgrunn av positive erfaringer med modellen enkelt kan implementere tilbudet i egen regi når prosjektperioden er over

Det er etablert og informert om kontaktinformasjon til alle innbyggere samt relevante instanser også utenom egen organisasjon, der bekymringer for sårbare voksne som mistenkes eller påvist er utsatt for overgrep kan meldes. Herunder overgrep som skyldes eget eller andres rusmiddelbruk.

Innkomne meldinger vurderes av et tverrfaglig sammensatt team med representanter for ulike kommunale tjenester samt politiet.

3.2.3. Boligsosialt team

Kommunalt disponerte boliger tildeles i et tverrfaglig team der NAV og Porsanger boligstiftelse v/ boveileder i samarbeid tildeler hensiktsmessige boliger i gode bomiljøer. Ved behov bistår rus- og psykiatritjenesten i dette teamet, med mål om å unngå at vanskeligstilte med rusproblemer bor tett inn på hverandre.

I tillegg er etablert et boligsosialt team, der alle tjenester som arbeider med vanskeligstilte på boligmarkedet i kommunen deltar. Formålet med boligsosialt

team er å finne gode boligløsninger for vanskeligstilte og for å unngå etablering av dårlige bomiljøer som kan virke stigmatiserende. Dette arbeidet er forankret i handlingsdel i boligpolitisk plan for Porsanger kommune 2018-2022.

3.2.4. Ungdom i Fokus

Ungdom i Fokus er Porsanger Kommunes prosjekt for å fremme folkehelse i bredt perspektiv blant ungdom, samt sikre ungdomsmedvirkning i kommunen. Prosjektet løper lokalt til 2021, men det vil være mulig å søke eksternt tilskudd for videreføring til 2023. Prosjektet skal drive holdningsskapende arbeid for ungdom og foreldre/foresatte, skape sosiale arenaer for ungdom å møtes på og gi ungdom i alderen 12-20 år en meningsfull hverdag. Tiltakene prosjektet gjennomfører skal virke forebyggende mot ensomhet, fedme, psykiske problemer og rusproblemer.

3.2.5. Skolehelseteam

Porsanger kommune har et tverrsektorielt Skolehelseteam med representanter fra alle skolene, barnevernstjenesten, helsestasjonen, rus- og psykiatritjenesten samt PPD.

Formål:

- «Skolehelseteamet skal være en tverrfaglig samhandlingsarena for tjenester som arbeider med barn i grunnskolealder i Porsanger kommune.
- Skolehelseteamet skal på systemnivå:
 - koordinere forebyggende tiltak
 - ha fokus på tidlig innsats
 - ha fokus på barn og unges psykiske helse
 - kunne drøfte tema og case for å hjelpe utsatte grupper
- Skolehelseteamets arbeid styrkes gjennom kompetansedeling, og teamets arbeid bygger på samspill, åpenhet, respekt, tillit og lojalitet.»

3.2.6. Tverrfaglig team

Også Tverrfaglig team er et tverrsektorielt team, men som i tillegg til medlemmer fra de forebyggende tjenester og skolene i kommunen har medlemmer fra lokalt politi og videregående skole.

Teamet jobber med koordinering av tiltak rettet mot ungdom.

3.2.7. Utdeling av brukerstyr

Helsedirektoratet har pålagt alle kommuner å etablere ordninger som gjør brukerstyr for injeksjon gratis og enkelt tilgjengelig for alle injiserende stoffmisbrukere som bor eller oppholder seg i kommunen.

Ordningen er etablert i Porsanger kommune, og den forvaltes av ROP-tjenesten.

3.2.8. Prosjekter og enkelttiltak

Helsestasjonen søkte og fikk våren 2020 eksternt tilskudd til å utarbeide opplæringsprogram med tema psykisk helse for elever i grunnskolealder. Målet er at dette kan bidra til et mer systematisert samarbeid mellom skolehelse-tjeneste og lærere rundt tema psykisk helse, og at det kan implementeres som et fast opplegg i skolenes årshjul.

Helsestasjonen er også initiativtakere til 16. mai arrangement, der ungdommer har tilgang på både mat, varme og voksenkontakt gjennom hele natten.

3.2.9. Frivillighet på rusmiddelområdet

Det synes ikke å være aktive interesseorganisasjoner i kommunen knyttet til rusmiddelfeltet. Rusmisbrukernes interesseorganisasjon (RIO) har imidlertid oppnevnt lokal kontaktperson i Porsanger.

I Lakselv er Kafè-Ro i regi av Pinsemenigheten etablert som et frivillig tilbud til alle som har behov for gratis måltid. Tilbudet supplerer også det offentlige helse- og omsorgstjenestetilbudet i form av å bistå enkeltmennesker med praktisk hjelp og støtte, herunder utdeling av matposer. ROP-tjenesten har til en viss grad etablert samarbeid med Blåmandag, noe som samsvarer med føringer i den nasjonale strategi for frivillig arbeid på helse- og omsorgsfeltet.

4 Tiltak og satsninger i planperioden 2020 – 2021

Det er viktig å være realistisk i omfang av prioriteringer for planperioden med hensyn til både kommuneøkonomi og ressurser i tjenestene. Eksempelvis gis allerede tilbakemeldinger fra tjenestene om at det er svært lite kapasitet å prioritere flere av innsatsområdene innen rusfeltet. Herunder ettervern, forebygging og pårørendearbeid.

Det er derfor avgjørende at eksterne kompetanseinstanser og interesseorganisasjoner, eksempelvis RVTS og Korus, benyttes i veiledning og kompetanseheving. I tillegg vil det å søkes eksterne tilskudd til gjennomføring av tiltak være en mulighet.

Av de ulike fagtjenestenes beskrivelse av rusmiddelområdet, synes det som om det største behovet for oppmerksomhet i planperioden bør rettes mot barn og ungdom. Det er likevel avgjørende at en også opprettholder tiltak rettet mot andre aldersgrupper og som en opplever fungerer i dag.

På bakgrunn av nasjonale og lokale satsninger og forhold vil følgende satsninger settes som mål i planperioden 2020 – 2024. Tiltak som krever økonomiske ressurser, vil søkes finansiert gjennom eksterne tilskudd dersom det ikke er rom for å gjennomføre disse innenfor de økonomiske driftsrammer.

For optimal ressursbruk må etablerte møteplasser på tvers av tjenester og instanser benyttes i det videre arbeidet, og relevant kompetanse i ulike deler av organisasjonen benyttes på tvers.

Tiltakene er i planen lagt på et overordnet og tematisk nivå, der nødvendige virkemidler for å nå disse vil ligge til tjenestenivå å avgjøre.

4.1. Tidlig innsats

Det forebyggende arbeidet må rettes mot hele befolkningen med særlig vekt på risikogrupper og gjennom alle livsfaser.

Det primærforebyggende arbeidet er å bidra til å skape sunne holdninger i forhold til bruk av rusmidler i befolkningen. Alkohol er en lovlig omsettelig vare, men også illegale stoffer omsettes og er tilgjengelig. Holdningsskapende arbeid og informasjon er avgjørende for hvordan vi som samfunn og enkeltindivider skal håndtere dette.

Kommunen har allerede implementert bruk av programmet Tidlig inn i de forebyggende helsetjenester, og har som en forlengelse av dette lokalt iverksatt prosjekt med mål om at dette i samarbeid med forebyggende helsetjenester også implementeres i barnehagene.

Mål innen satsningsområde Tidlig innsats vil være å implementere denne metoden som en naturlig del av tilbudet også i barnehagene. Tiltaket er iverksatt fra mai-20, og det søkes om eksternt tilskudd for videreføring av prosjektet ut over nåværende prosjektperiode som går frem til mai-21.

4.2. Systematisering og implementering av forebyggende og holdningsskapende tiltak

Flere tjenester melder om at det lokalt er behov for en systematisering og implementering av forebyggende og holdningsskapende tiltak innen psykisk helse og rusmidler rettet mot barn, ungdom og foreldre. Også tilbakemelding fra Oppvekstsektor viser at dette i dag ikke er lagt inn som rullerende tema i skolens årshjul. Skoler i Porsanger har tidligere benyttet holdningsskapende programmer som *MOT-konseptet* i ungdomsskolen og *Zippies venner* i småskolen, men ingen av disse har lenger et systematisk fokus i dag.

Når en ser på utviklingen i bruk av rusmidler blant ungdom som fremkommer i SSB`s statistikk, synes et fokus på barn og unge å være svært relevant da en ikke kjenner faktorer som tilsier at Porsanger skulle ha en annen utvikling enn landet for øvrig.

Helsestasjonen er i 2020 tildelt eksternt tilskudd fra Helsedirektoratet til utarbeidelse av et program om psykisk helse, der målgruppen for programmet er elever i barneskolen. Det bør vurderes om dette programmet parallelt også kan og skal omhandle tema innen rusmiddelområdet, eller kunne være et utgangspunkt for et videre arbeid med eget program også for øvrige elever i grunnskolen.

Et arbeid med systematisering og implementering krever et tverrfaglig fokus på tvers av sektorer og instanser. Et arbeid med å systematisere arbeid innen dette satsningsområdet, bør derfor legges til og koordineres av allerede eksisterende tverrfaglige samarbeidsorgan rettet mot barn og unge, eksempelvis Skolehelse-team og Tverrfaglig team.

Foreldres holdninger til bruk av rusmidler har betydning for hvilke holdninger ungdommer tilegner seg. Det er derfor viktig at en tidlig også når ut til foreldre, og foreldremøter i skolen kan eksempelvis være en naturlig arena for dette.

På bakgrunn av regjeringens innsatsområder innen rusmiddelpolitikk, skal det i det forebyggende og holdningsskapende arbeidet også rettes fokus mot bruk av rusmidler blant de eldre innbyggerne.

Den demografiske utviklingen lokalt tilsier at en økende andel av befolkningen som vil være i aldersgruppen over 67 år i de kommende år. Undersøkelser viser at eldre konsumerer mer alkohol i dag enn tidligere, og med den demografiske utviklingen vil dette være et relevant fokusområde i planperioden. Bruk av rusmidler i denne aldersgruppen omtales i dag sjelden i kontakt med den kommunale helse- og omsorgstjeneste, og kan innen aldersgruppen også oppleves som et tabu. Samtidig vet en at denne aldersgruppen ofte opplever sorg, tap og ensomhet. Det skal i planperioden søkes tiltak som ivaretar forebyggende tiltak for denne aldersgruppen.

For å stå rustet til å systematisere en innsats innenfor plan-tema, gir flere tjenester tilbakemelding om behov for økt kunnskap om rusmiddelområdet og psykisk helse blant barn og ungdom. Dette følges opp og implementeres i sektorenes kompetansehevingplaner.

Porsanger kommune skal gjennomføre skolebaserte tiltak i ungdomsskolen som inneholder undervisning, trening i selvbestemmelse, sosiale ferdigheter og evne til å håndtere sosialt press. Dette vil føre til en forutsigbar og langsiktig satsning hvor vi er sikre på at alle barn og unge i hele Porsanger berøres av holdningsarbeidet om røyk, snus, alkohol og andre rusmidler.

4.3 Forebygging av vold og vold i nære relasjoner

Regjeringen la for perioden 2014 - 2017 frem en handlingsplan mot vold i nære relasjoner – *Et liv uten vold*. Handlingsplanen ble ikke videreført etter dette, og det er heller ikke et pålegg men en anmodning til kommunene om å utarbeide slik plan.

Vold i nære relasjoner er et offentlig ansvar og må ikke defineres som et privat anliggende.

Porsanger kommune har i forhold til sammenlignbare kommuner høy forekomst av registrerte tilfeller av vold i nære relasjoner, noe som også dokumenteres i kommunens Folkehelseprofil for 2020. Også lokalt politi gir tilbakemelding om mange registrerte hendelser knyttet til vold i nære relasjoner, men spesifiserer at disse er knyttet til et mindre antall utøvere. Politiet registrerer videre at mange hendelser er knyttet til bruk av rusmidler, som også samsvarer med kunnskap om bruk av rusmidler øker risiko for bruk av vold.

Den nasjonale handlingsplan for vold i nære relasjoner er avgrenset til å omhandle kvinner og menn, som utsettes for eller er utøvere av vold i nære relasjoner. Vold mot barn, vold innenfor helse og omsorgssektoren fra personer den utsatte er i et avhengighetsforhold til og vold mot sårbare voksne favnes ikke i denne. Kommunen kan i sin utarbeidelse av slik handlingsplan likevel velge å utvide avgrensningen på målgrupper i sin lokale handlingsplan. Blant annet fordi en i form av TryggEst allerede har på plass et system for ivaretagelse av meldinger om overgrep mot sårbare voksne.

Verken politiet eller kommunale tjenester har eksakte tall på vold i nære relasjoner, og en kan anta at omfanget er større enn antallet som faktisk anmeldes. Heller ikke gjennom bruk av kritesenter kan dokumentasjon innhentes. Dette da tilbud i kritesenter ikke krever henvisning fra offentlig instans, og kritesentrene heller ikke utgir statistikker på kommunenivå.

Arbeidet med å utarbeide en handlingsplan for vold i nære relasjoner (temaplan) vedtas inn i kommunens planstrategi, og TryggEst videreføres som system i den ordinære driftsorganisasjonen fra 2021 når prosjektperiode utløper.

4.4. Implementering av Brukerplan som verktøy

Brukerplan er et verktøy for kommuner som ønsker å kartlegge omfanget og karakteren av den kjente rusmiddelproblematikken i kommunen. Kartleggingen omfatter også personer med kjent psykisk helseproblem uten rusproblemer innen de kommunale helse- og velferdstjenestene

En viktig del av kartleggingen beskriver mottakernes daglige fungering på åtte levekårsområder: bolig, meningsfull aktivitet, økonomi, fysisk helse, psykisk helse, rusmiddelbruk, sosial fungering og nettverk.

En slik kartlegging vil gi dokumentert kunnskap om hvilke tiltak som bør iverksettes ovenfor målgruppen. Eksempelvis vil den gi svar på om planlagt iverksettelse av målrettede somatiske helseundersøkelser av pasienter med rus og/ eller psykiske lidelser er relevant.

4.5. Gjennomføre Ungdataundersøkelse (2021)

Porsanger kommune gjennomførte i 2016 Ungdataundersøkelse i regi av Korus, men har ikke gjennomført nye undersøkelser etter dette. Kommunen har imidlertid mottatt invitasjon til å gjennomføre ny undersøkelse i 2021.

Som beskrevet i pkt. 2.2. vurderes at resultater fra Ungdataundersøkelsen i 2016 ikke lenger er valide. Dette på bakgrunn av indikasjoner som tilsier at situasjonen har endret seg fra tidspunkt for undersøkelsen og frem til i dag.

For å kunne prioritere målrettede valg av tiltak mot barn og unge i det forebyggende arbeidet på rusmiddelområdet, er det avgjørende at en har oppdatert informasjon fra ungdommen selv.

Porsanger kommune deltar i Ungdataundersøkelse i 2021 og deretter hvert 2. år.

4.6. Kompetanseheving næringslivet

Porsanger kommune har i dag 6 registrerte alkoholutsalg, 1 vinmonopol og 10 registrerte skjenkesteder. I tillegg innvilges gjennom året ambulerende skjenketillatelser i forbindelse med arrangementer.

Det er kommunen som er tilsyns- og bevillingsmyndighet for salgs- og skjenkesteder, og som anbefales å ta en aktiv rolle ovenfor utelivsbransjen med kurs, kontroller, veiledning og samarbeid.

For å øke kompetansen hos ansatte i skjenkebransjen har Helsedirektoratet utviklet et e-læringskurs som gir kunnskap om regelverk og situasjonshåndtering for dem som jobber i utelivsbransjen. Kommunen kan i sine alkoholpolitiske retningslinjer også vedta å pålegge bransjen slikt kurs før skjenkebevilling tildeles.

Kurset kan gjennomføres som e-læringskurs eller i regi av Korus Nord.

4.7. Pårørendeomsorg

Flere tjenester gir tilbakemelding om at pårørende til personer med rus- og psykiatriutfordringer er en gruppe som på grunn av begrensede ansattressurser ikke ivaretas i henhold til det behov de opplever eller pårørende har krav på.

Pårørende til personer med psykiske lidelser og/ eller rusmiddelutfordring er gjennom Pasient- og brukerrettighetsloven gitt rettigheter ovenfor det offentlige. En pårørende kan også være en god ressurs, både i planlegging av og gjennomføring av tiltak/ behandling.

På den annen side vil pårørende selv også ha behov for støtte, fordi det å være en pårørende til en person med rus- og psykiatriutfordringer kan innebære både psykiske- og fysiske påkjenninger.

Det er imidlertid ikke gitt at det er kommunen selv som skal stå for slik støtte. Det finnes en rekke pårørendesenter og pårørendeorganisasjoner med høy kompetanse i å støtte og veilede pårørende. Tilbudene er ofte gratis og uten krav til henvisning.

Kommunen kan uavhengig av dette ha økt fokus på pårørendeomsorg, eksempelvis i form av å ha god kjennskap til de tilbud som finnes utenom organisasjonen og informere om disse. Kommunen kan også bistå med å legge til rette for pårørendegrupper, som er tiltak som etter etablering drives av deltakerne selv.

5 Gjennomføring og oppfølging av rusmiddelpolitisk handlingsplan

For å sikre kontinuitet og rullering av planen bør den administrativt evalueres en gang i året, og tidspunkt bør sammenfalle med kommende års budsjettarbeid. Dette sikrer opprettholdelse av fokus på lokale utfordringer, valgte tiltak samt de nasjonale føringer som til enhver tid er gjeldene i planperioden.

I tiltaksdel estimeres ikke kostnader på tiltak da dette til enhver tid må sees opp mot tilgjengelige ressurser supplert med eventuelle eksterne tilskudd.

6 Oppsummering

Porsanger kommune har i sitt hjelpeapparat mange tiltak knyttet til rusmiddelområdet som retter seg mot innbyggere i alle aldre og i alle livsfaser. I beskrivelser av lokale forhold fremkommer imidlertid at systematisk forebygging, særlig rettet mot barn og unge, i større grad må prioriteres.

Det er god kultur på tverrfaglig samarbeid i organisasjonen, både på tvers av tjenester, men også i forholdet til eksterne instanser. Dette må ivaretas og videreutvikles, da erfaringene tilsier at det er i møtet med andre at de gode resultater skapes. Det må særlig trekkes frem at en opplever godt samarbeid med det lokale politiet.

Kommunen har i sin organisasjon høy kompetanse innen rus- og psykiatrifaget, og dette danner et godt grunnlag til å kunne ivareta arbeidet for et kvalitativt tilbud i fagfeltet også kommende planperiode.

Til sist må det trekkes frem at en kvalitativ og kontinuerlig oppfølging av kommunens alkoholpolitiske retningslinjer er viktig for både å overholde lovens bestemmelser, men også som et middel for gode holdninger.

DEL 2

ALKOHOLPOLITISKE RETNINGSLINJER

7 Forord

Kommunen er gjennom Lov om omsetning av alkoholholdige drikk m.v (alkoholloven) pålagt å ha en alkoholpolitisk handlingsplan. Den alkoholpolitiske handlingsplanen skal angi de mål og delmål som kommunen legger til grunn for sin lokale alkoholpolitikk, samt de virkemidlene som skal benyttes for å nå målene. I Porsanger kommune er alkoholpolitisk handlingsplan benevnt som alkoholpolitiske retningslinjer.

Alkoholpolitiske retningslinjer for Porsanger kommune er utarbeidet med utgangspunkt i alkoholloven, alkoholforskriften og kommunens rusmiddelpolitiske handlingsplan. Dokumentet gir en sammenfattet oversikt over sentralt regelverk og lokale alkoholpolitiske føringer for bevillingsperioden 2020-2024. I tillegg til å gi informasjon og veiledning til bevillingshavere, skal dokumentet være retningsgivende for administrasjonen ved forberedelse av saker til politisk behandling, og for beslutningsmyndigheten ved avgjørelser i bevillingsaker

8 Målsetting

Den kommunale alkoholbevillingspolitikken forvaltes innenfor de rammer som er gitt i Lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven). Alkoholloven har som målsetting å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Som et ledd i dette, sikter loven på å begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer.

Kommunens retningslinjer signaliserer kommunens holdninger til rusmidler. Retningslinjene er med på å gi rammer for trygg og positiv opplevelse rundt steder der det er naturlig å servere alkohol.

Det tas sikte på et nært samarbeid med bevillingshaverne slik at gjeldende regelverk blir fulgt. Bevillingshaveren plikter å sette seg inn i lov- og regelverk, og være særlig restriktiv på at det holdes orden i og utenfor salgs- og skjenkestedet, og at det ikke selges eller serveres til synlig berusede personer, og at aldersgrensene for salg og servering av alkohol følges nøye.

All omsetning av alkoholholdig drikk krever særskilt offentlig tillatelse, bevilling. Loven bestemmer hvilken offentlig myndighet som kan gi slik bevilling. Prinsippet bak det kommunale bevillingssystem, er at tilgjengelighet av alkohol for forbrukerne, i hovedsak skal bestemmes av lokale politiske organer. Det er derfor viktig at kommunen drøfter sin bevillingspolitikk som del av en helhetlig rusmiddelplan. Iflg. sosial- og helsedirektoratet er kommunens kontroll og bevillingspolitikk avgjørende for å begrense totalforbruket og redusere skadene

av alkohol. Sosial- og helsedirektoratet påpeker også viktigheten av at kommunen finner en balanse mellom hensyn til næringslivsinteresser og helsepolitiske hensyn.

Porsanger kommune har som målsetting å redusere helseskader gjennom redusert forbruk av alkoholvarer.

8.1 Gjennomgang av alkoholpolitiske retningslinjer.

Midt i valgperioden drøfter kommunestyret edruskapsfremmende tiltak i kommunen.

8.2 Samarbeid med lensmannen:

Innehaver av skjenkebevillinger, representanter av kommunestyret, kommuneadministrasjon (hvor også sosialetaten skal være representert) og lensmannen møter en gang i løpet av de tre siste månedene før bevillingsperioden går ut for å drøfte praktiseringen av skjenkebevillingene i kommunen.

9 Sentrale regelverk og generelle bestemmelser

9.1 Definisjoner

9.1.1 Alkoholholdig drikk

Alkoholholdig drikk brukes som fellesbetegnelse på drikke som inneholder mer enn 2,5 volumprosent alkohol. Aldersgrensebestemmelsene som reguleres av alkohollovens § 1-5 får imidlertid også anvendelse på drikk mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol.

- Alkoholfri drikk: drikk som inneholder under 0,7 volumprosent alkohol
- Alkoholsvak drikk: drikk som inneholder fra og med 0,7 til og med 2,5 volumprosent alkohol
- Alkoholholdig drikk gruppe 1: drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol
- Alkoholholdig drikk gruppe 2: drikk som inneholder over 4,7 og mindre enn 22 volumprosent alkohol
- Alkoholholdig drikk gruppe 3: drikk som inneholder fra og med 22 til og med 60 volumprosent alkohol

9.1.2 Salg:

Med salg forstås overdragelse av alkoholholdig drikk til forbruker mot vederlag for drikking utenfor salgsstedet, jf. alkoholloven § 1-4 første ledd.

9.1.3 Skjenking:

Med skjenking forstås salg for drikking på stedet. Som skjenking regnes det også når bevillingshaver vet om at det drikkes i deler av hans hus som han har

rådighet over, eller på andre steder i hans besittelse, eller på husets nærmeste tilliggelser, jf. alkoholloven § 1-4 andre ledd.

9.1.4 Bevilling:

Salg og skjenking av alkoholholdig drikkevarer som omfattes av retningslinjene, kan bare skje på grunnlag av kommunal bevilling, jf. alkoholloven § 14a.

9.1.5 Styrer og stedfortreder:

Styrer og stedfortreder må være ansatt på salgs- eller skjenkestedet eller arbeide i virksomheten i kraft av eierstilling. Som styrer kan bare utpekes den som har styringsrett over salg eller skjenking, herunder ansvar for å føre tilsyn med utøvelsen av bevillingen. I styrers fravær påhviler styrers plikter stedfortreder. Styrer og stedfortreder må være over 20 år og ha bestått kunnskapsprøve om alkoholloven, jf. alkoholloven § 1-7c.

9.2 Når kreves bevilling

All salg og skjenking av alkoholholdig drikk mot vederlag krever bevilling. Servering av alkohol uten vederlag krever normalt ikke bevilling. Det finnes imidlertid unntak.

Det er i henhold til alkoholforskriften § 8-9 bevillingsplikt for vederlagsfri skjenking av alkoholholdig drikk på følgende steder:

- I lokaler hvor det drives serveringsvirksomhet
- lokaler som vanligvis er allment tilgjengelig for offentligheten
- forsamlingslokaler og andre felleslokaler
- steder der offentlige møter, fester, utstillinger eller annet finner sted
- gate, torg, vei, park eller annen offentlig plass
- allment tilgjengelige transportmiddel

Dersom det skal konsumeres alkohol på en av de overnevnte plassene er hovedregelen at det må søkes om skjenkebevilling. Det gjøres unntak i følgende tilfeller:

- Det kan serveres og drikkes alkoholholdig drikk uten bevilling i et leid lokale når en privatperson arrangerer selskap for en sluttet krets av familie eller venner, for eksempel bryllup, fødselsdag eller liknende. Det er da en betingelse at alkoholservingen foregår vederlagsfritt og at utleier av lokalet ikke står for andre deler av arrangementet enn selve utleien eller utlånet av lokalet.
- Vederlagsfri alkoholserving kan foregå uten bevilling når eier eller leier (på fast basis) av allment tilgjengelige lokaler og forsamlingslokaler disponerer lokalene til eget bruk til sluttet selskap.

- Vederlagsfri alkoholserving kan foregå uten bevilling når den som driver eller er ansatt i en virksomhet benytter virksomhetens lokaler til eget bruk i sluttet selskap.

9.3 Bevillingstyper

9.3.1 Ordinær bevilling

(alkoholoven §1-6) Gis for perioder inntil fire år. Kan gis som alminnelig bevilling eller som bevilling til sluttet selskap. Det kan også gis bevilling for en bestemt del av året.

9.3.2 Bevilling for en enkelt bestemt anledning

(alkoholoven §1-6) Det kan gis bevilling for en enkelt anledning. Bevillingen må knyttes til et konkret og tidsavgrenset arrangement som bevillingssøkeren arrangerer. Gis typisk i forbindelse med festivaler, konserter, kundekvelder m.m.

9.3.3 Utvidelse av skjenkebevilling for en enkelt bestemt anledning

(alkoholforskriften § 4.2.6) Ordinær skjenkebevilling kan for en enkelt anledning utvides til også å gjelde utenfor skjenkestedet eller i andre lokaler. Det kan også for en enkelt anledning gis utvidelse med hensyn til alkoholgruppe og skjenketid.

9.3.4 Ambulerende skjenkebevilling

(alkoholoven §4-5) Gis for enkelt anledning til sluttet selskap, for eksempel i forbindelse med bryllup, konfirmasjon, jubileumsfest o.l.

9.4 Bevillingsmyndighet

Kommunens myndighet etter alkoholoven utøves av formannskapet.

Formannskapet

- Avgjør saker om inndragning av bevilling for salgs- og skjenkesteder.
- Bestemmer endringer i antall ambulerende bevillinger i kommunen.

Kommunedirektør

- Avgjør søknader om salgs- og skjenkebevillinger. I saker der Kommunedirektøren er usikker på om bevillingssøker bør få innvilget sin søknad er det opp til Formannskapet å behandle søknaden.
- Avgjør søknader om bevilling for en enkelt bestemt anledning.
- Avgjør søknader om ambulerende bevilling.
- Avgjør søknader om endrede vilkår for en enkelt anledning. Dette gjelder skjenketid, skjenkelokale og alkoholgrupper (gjelder når søker har alminnelig skjenkebevilling).
- Godkjenner ny styrer og stedfortreder hos eksisterende salgs- og skjenkesteder.
- Avgjør reaksjon ved overtredelser av alkoholoven som ikke medfører inndragning av bevilling.

- Inngår avtaler med kontrollører i forbindelse med kontroll av salgs- og skjenkesteder. I den forbindelse kan Kommunedirektøren også avtale kontrollfrekvens for det enkelte salgs- og skjenkested, samt hvilke enkeltanledninger som skal kontrolleres.

9.5 Bevillingsperiode

Skjenke og salgsbevilling gis for 4 år, fra 01.10.2020, og opphører 30.09.2024, året etter at nytt kommunestyre er konstituert, jf § 1-6 i alkoholloven.

Det er søkers ansvar å sende inn søknad med påkrevde vedlegg i så god tid at ovennevnte frister kan overholdes.

9.5.1 Kommunens adgang til å forlenge bevillinger

I forbindelse med bevillingsperiodens utløp hvert 4. år, må innehavere av salgs- og skjenkebevillinger som hovedregel levere ny bevillingssøknad dersom de ønsker fornyelse av sin bevilling. I henhold til alkoholloven § 1-6 tredje ledd kan kommunen, som et unntak fra denne hovedregelen, beslutte at bevillinger likevel ikke skal opphøre, men at alle eller enkelte bevillinger skal videreføres i fire nye år uten ny søknadsbehandling. En forutsetning for å kunne videreføre bevillinger på denne måten er at kommunen har gjennomgått den kommunale alkoholpolitikken etter kommunevalget. Kommunen fastsetter selv retningslinjer for hvilke bevillinger som eventuelt skal videreføres. I forbindelse med videreføring av bevillinger kan kommunen endre eller fastsette nye vilkår for bevillingshavere i samme utstrekning som ved behandling av ny bevillingssøknad.

Det er i forbindelse med gjennomgang av kommunens alkoholpolitiske retningslinjer besluttet at salgs- og skjenkebevillinger som er gitt i løpet av bevillingsperioden 2016-2020 kan videreføres frem til 30.09.2024 uten ny søknadsbehandling, dersom følgende kriterier er oppfylt:

- Det kan ikke være foretatt inndragning eller sendt varsel om inndragning i løpet av den siste bevillingsperioden. Det kan heller ikke være tildelt mer enn 10 prikker i løpet av perioden. 10
- Salgs/skjenkestedet må tilfredsstillende de kriteriene som er satt for driftskonsept i retningslinjenes punkt 3.1 og 4.1.

Bevillingshavere som ikke oppfyller overnevnte kriterier, eller som ønsker fornyelse av bevilling med endrede vilkår, for eksempel endring i salgs- eller skjenkestedets driftskonsept, areal, eiersammensetning eller lignende, må søke om fornyelse av bevilling på ordinær måte for perioden 2020-2024.

Dersom det er forhold ved skjenke-/salgsstedet som fremkommer som uklare for kommunen, for eksempel med hensyn til eierforhold, driftskonsept eller lignende, vil det heller ikke gis forlengelse, men det vil kreves søknad om fornyelse.

9.6 Saksbehandling

Ved behandling av saker i henhold til de alkoholpolitiske retningslinjene gjelder alkoholloven og forvaltningsloven.

Dette innebærer blant annet at:

- bevillingshaver skal varsles om at inndragning vurderes og gis rett til å uttale seg før vedtak treffes (fvl § 16)
- saken skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes (fvl § 17)
- partene skal gis rett til innsyn i saken (fvl §§ 18 og 19)
- vedtak skal begrunnes (fvl § 24)
- partene skal opplyses om klageadgang og klagefrist (fvl § 27)

9.6.1 Saksbehandlingstider:

Søknad om nye bevillinger behandles fortløpende. Søknader som skal avgjøres av Formannskapet må normalt påregnes inntil 2 måneders behandlingstid. For søknader som mottas i perioden mai til og med juli må det påregnes noe mer tid på grunn av formannskapets møtefrekvens i denne perioden.

For søknader som skal avgjøres av Kommunedirektøren må det påregnes 1,5 måneders behandlingstid på faste skjenke og salgsbevillinger, 21 dagers behandlingstid for enkeltanledninger og Ambulerende bevillinger.

Saksbehandlingstiden gjelder fra det tidspunktet kommunen har mottatt fullstendig og korrekt utfylt søknad med vedlegg.

9.6.2 Høringsinstanser:

Søknader om salgs- og skjenkebevilling sendes på høring. De lovpålagte høringsinstansene, er politi, sosialtjeneste og militær øvingsgarnison. Det kan etter en konkret vurdering også innhentes uttalelse fra skatte og avgiftsmyndighetene, plan- og utviklingsavdelingen og brannsjefen, tollmyndigheter, arbeidstilsynet og mattilsynet.

Ved søknad om ambulerende bevilling eller utvidelse av skjenkelokalet for en enkelt anledning innhentes kun uttalelse fra politi og brannvesen.

Ved søknad om endring av styrer/stedfortreder innhentes kun uttalelse fra politi.

9.6.3 Vandelsvurdering

På bakgrunn av de innkommende høringsuttalelsene vurderer kommunen om vandelskravet 11 er oppfylt. I henhold til alkoholloven § 1-7b må bevillingshaver og personer med vesentlig innflytelse på virksomheten ha utvist uklanderligandel i forhold til alkohollovgivningen og bestemmelser i annen lovgivning som har sammenheng med alkohollovens formål, samt skatte-, avgifts- og regnskapslovgivningen.

Det gjøres oppmerksom på at kommunen kan sette som vilkår for bevillingen at eventuelle krav fra skatte- og avgiftsmyndighetene er gjort opp, eller til det er

inngått avtale om en nedbetalingsplan. I sistnevnte tilfelle forutsettes det at avtalen overholdes.

Det understrekes at bevillingshaver til enhver tid skal oppfylle vilkårene for å inneha en bevilling. Kommunen kan derfor når som helst i løpet av bevillingsperioden foreta ny vandelsvurdering.

9.6.4 Kommunens skjønnsutøvelse

Alkoholoven oppstiller visse vilkår som må være oppfylt for at bevilling skal kunne gis. Når disse vilkårene er oppfylt, er det opp til kommunen, på fritt skjønn, å bestemme om bevilling skal tildeles. Kommunens skjønn kan ikke overprøves av fylkesmannen, jf alkoholoven § 1- 7a.

Ved vurderingen av om bevilling for salg eller skjenking bør gis, kan kommunen blant annet legge vekt på antallet salgs- og skjenkesteder, stedets karakter, beliggenhet, målgruppe, trafikk- og ordensmessige forhold, næringspolitiske hensyn og hensynet til lokalmiljøet for øvrig. Det kan også legges vekt på om bevillingssøker er egnet til å ha bevilling. Alle hensyn som fremmer alkoholovens formål er relevante ved skjønnsvurderingen. Det kan også til en viss grad legges vekt på andre hensyn enn de som direkte fremmer lovens formål.

9.6.5 Kommunens adgang til å sette vilkår

Alkoholoven § 4-3 gir kommunen adgang til å sette vilkår for bevillinger i samsvar med alminnelige forvaltningsmessige regler. Forutsetningen for et lovlig vilkår er at det er begrunnet i alkoholpolitiske hensyn.

9.7 Krav til bevillingshavere

9.7.1 Styrer og stedfortreder

For hver bevilling skal det utpekes en styrer og en stedfortreder. Bare personer som har det daglige ansvaret for skjenking/salg av alkohol kan oppnevnes som styrer. Styreren skal sørge for at virksomheten er organisert på en slik måte at salg/skjenking av alkoholholdig drikk skjer i henhold til regelverket. Styrer har ansvaret for at de ansatte har nødvendig kunnskap om regelverket.

Stedfortreder trer inn i styrerens fravær. Det gjøres unntak fra kravet om stedfortreder når det vil virke urimelig bl.a. av hensyn til salgs- og skjenkestedets størrelse.

Krav til styrer og stedfortreder:

- Styrer og stedfortreder må være over 20 år og må ha bestått kunnskapsprøve i alkoholoven. Etablerer- og kunnskapsprøve kan kun avlegges på norsk, og det tillates ikke bruk av tolk.
- Styrer og stedfortreder må ha uklanderlig vandel i forhold til alkohollovgivningen og bestemmelser i annen lovgivning som har sammenheng med alkoholovens formål. Styrer og stedfortreder blir imidlertid ikke vandelsvurdert i forhold til skatte- avgifts og regnskapslovgivningen.

- Bevillingshaver må straks søke om godkjenning av ny styrer eller stedfortreder dersom styrer eller stedfortreder slutter.

9.7.2 Krav til internkontroll

I henhold til alkoholforskriften kapittel 8 skal alle salgs- og skjenkesteder ha et internkontrollsystem. Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold og ha det omfang som er nødvendig for å overholde krav i bevillingen, alkoholloven og bestemmelser fastsatt i medhold av alkoholloven. Internkontrollen skal dokumenteres i den form og i det omfang som er nødvendig på bakgrunn av virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Dokumentasjonen skal til enhver tid være oppdatert og tilgjengelig for kontrollmyndigheten.

Den skriftlige internkontrollen bør som et minimum inneholde:

- En oversikt over hvem som er styrer og stedfortreder for bevillingen, samt kontaktinformasjon for disse.
- En oversikt over aktuelle bestemmelser i alkohollov med forskrift
- Risikokartlegging som er tilpasset den aktuelle virksomheten, samt en beskrivelse av forebyggende tiltak.
- Rutiner for opplæring av ansatte
- Kvittering på ansattes opplæring
- Rutiner for avvikshåndtering
- Kopi av bevillingsvedtak, samt dokumentasjon på bestått kunnskapsprøve i alkoholloven for styrer og stedfortreder
- Kopi av bestått e-læringskurs i ansvarlig vertsskap for styrer og stedfortreder

Helsedirektoratet har utarbeidet en guide til utarbeiding av internkontroll, samt en mal for internkontroll for henholdsvis salgs- og skjenkesteder. Malen kan være til hjelp når internkontrollsystemet skal lages, og kommunen anbefaler at den benyttes.

Guide og mal finnes på helsedirektoratets hjemmesider:

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/alkohol/guide-til-god-internkontroll-etter-alkoholloven>

9.8 Gebyr for bevilling og kunnskapsprøver

Faste bevillinger

Bevillingsgebyr fastsettes for ett år av gangen og på grunnlag av omsatt mengde alkoholholdig drikk jfr. forskrift av 11. desember 1997 nr. 1292 kap. 11, og skal forhånds betales.

Kommunen skal fastsette gebyr for salgs- og skjenkebevillinger jfr. alkoholovens § 71. Beregning av gebyr foretas ut fra alkohol forskriften § 6-2.

Enkelt bestemt anledning/Ambulerende skjenkebevilling:

Bevillingsgebyr for ambulerende skjenkebevilling og skjenkebevilling for enkelt bestemt anledning fastsettes høyeste sats etter alkoholforskriften § 6-2.

Kunnskapsprøve:

For avleggelse av kunnskapsprøve, herunder forsøk på avleggelse av kunnskapsprøve etter alkohollovens § 1-7c betales et gebyr i hht alkoholforskriften § 5-6. Beløpet skal være betalt før prøven kan avlegges. Det utstedes diplom og bevis for bestått prøve.

10 Tildeling av salgs og skjenkebevilling

All omsetning av alkoholholdig drikk krever særskilt offentlig tillatelse, bevilling. Loven bestemmer hvilken offentlig myndighet som kan gi slik bevilling. Prinsippet bak det kommunale bevillingssystem, er at tilgjengelighet av alkohol for forbrukerne, i hovedsak skal bestemmes av lokale politiske organer. Det er derfor viktig at kommunen drøfter sin bevillingssystem som del av en helhetlig rusmiddelplan. Iflg. sosial- og helsedirektoratet er kommunens kontroll og bevillingssystem avgjørende for å begrense totalforbruket og redusere skadene av alkohol. Sosial- og helsedirektoratet påpeker også viktigheten av at kommunen finner en balanse mellom hensyn til næringslivsinteresser og helsepolitiske hensyn.

Porsanger kommune har som målsetting å redusere helseskader gjennom redusert forbruk av alkoholvarer.

Kommunen kan sette et tak for hvor mange salgs og skjenkebevillinger kommunen totalt skal ha. Det kan lages retningslinjer for hvilke typer arrangement og aktiviteter som skal få bevilling. Det kan også settes vilkår tilknyttet en bevilling. Vilrårene må gå på alkohollovens formål eller mål om å begrense skadevirkninger.

Porsanger kommune setter ikke tak på faste skjenke- og/eller salgsbevillinger, men det er et mål å få antallet ned. Det settes ikke grenser på antall ambulerende bevillinger. Ved vurdering av søknader om salgs- og skjenkebevillinger kan kommunen legge vekt på antall salgs- og skjenkesteder i kommunen, stedets karakter, beliggenhet, målgruppe, trafikk og ordensmessige forhold, næringspolitiske hensyn og hensyn til lokalmiljøet for øvrig

Punktavhold gjennomføres som følger:

- Det gis ikke alminnelig skjenkerett som fast ordning for bevertningssteder i tilknytning til idrettsanlegg, i idrettshaller, på bygdehus og lignende.
- Det gis ikke alminnelig skjenkerett for bevertningssteder i umiddelbar nærhet av skoler i tidsrommet når det drives undervisning eller barnehager i det tidsrommet det er barn til stede.

- Det gis ikke alminnelig skjenkerett ved arrangement som er beregnet også på barn og unge.

Salgs- og skjenkebevilling kan nektes på grunnlag av negativ uttalelse fra politiet om søkers vandel når forhold knytter seg til alkoholloven eller annen lovgivning som har sammenheng med alkohollovens formål, eller uttalelse fra skatte- og avgiftsmyndighetene om vandel i forhold til denne lovgivning (§§1-7b og 1-8).

Ved tildeling av fornyelse av bevilling skal det legges vekt på om søker kan anses egnet til å ha salgs- eller skjenkebevilling.

Det tas hensyn til tidligere erfaring med utøvelse av bevilling i form av:

- Brudd på vilkår som er satt for bevillingen.
- Brudd på skjenke- eller aldersbestemmelser.
- Endring av driftskonseptet uten godkjenning.
- Klandreverdige ordensforhold ved bevertningsstedet.
- Brudd på reklamebestemmelser.

Endringer som gjelder søkerens vandelsmessige forhold skal kunne legges vekt ved fornyelse. Ved anskaffelse av bevilling skal skjenkelokalets beliggenhet, størrelse og beskaffenhet samt målgruppen for virksomheten tillegges vekt. Negativ erfaring med tidligere driftsform, lokalets egnethet og størrelse, trafikale og ordensmessige problemer og hensyn til lokalmiljøet for øvrig skal tillegges vekt.

10.1 Salgsbevillinger

Kriteriene for salgsbevilling gjelder ihht. til alkohollovens kap.3 om salg av alkohol- holdige drikker. I tillegg settes det krav til vandel og skikkethet. Alkoholloven § 1-7 bestemmer at kommunen gir salgsbevilling med mindre det gis statlig bevilling etter alkohollovens kapittel 5.

Følgende typer virksomhet kan gis bevilling for salg av øl i kl. II:

Dagligvareforretninger og ølutsalg. Søknader fra andre typer virksomhet vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Kommunen har ikke satt tak på antall salgsbevillinger som gis.

Salg av alkoholholdig drikk med høyere alkoholinnhold enn 4,7 volumprosent kan bare foretas av AS Vinmonopolet på grunnlag av kommunal bevilling.

For å unngå salg til mindreårige bes salgsstedene om å legge særlig vekt på gode rutiner rundt legitimasjonskontroll. Det vises for øvrig til alkohollovens kapittel 3: Salg av alkoholholdige drikkevarer.

10.1.1 Følgende vilkår gjelder for alle salgsbevillinger i Porsanger kommune:

- Det skal være tydelige oppslag som viser salgstider for alkohol. Det er tidspunkt for passering i kassa som er avgjørende for om salgstiden er utløpt.
- Ved betalingskasse skal det være tydelig merket alle kunder under 25 år skal vise legitimasjon uoppfordret ved kjøp av alkohol.
- Salgsstedets ansatte skal ikke bruke eller være påvirket av rusmidler i arbeidstiden.
- Salg av alkohol skal kun foretas av ansatte over 18 år.
- Alle virksomheter med salgsbevilling er pålagt å gi egne ansatte opplæring i salg av alkohol. Det skal kunne dokumenteres at slik opplæring har funnet sted
- På butikker skal alkoholholdig drikk ikke plasseres slik at det har en framtrepende plass i lokalene.
- Det skal skilles tydelig mellom alkoholholdige og alkoholfrie varer.
- Internkontrollsystemet skal være oppdatert og tilgjengelig for alle ansatte og for kontrollmyndigheten. Internkontrollsystemet må oppfylle de kriteriene som er beskrevet under punkt internkontroll
- Alle ansatte skal kunne fremvise og gjennomgå internkontrollpermen ved kontroll.

10.1.2 Det gis ikke salgsbevilling til:

- Kiosk/storkiosk
- Bensinstasjon.
- Lokaler som har skjenkebevilling.

10.2 Salgstider

Salg av alkoholholdig drikk gruppe 1 kan foregå på hverdager fra klokken 08.00 til klokken 20.00. Salg av alkoholholdig drikk på lørdager og dager før helligdager kan skje fra klokken 08.00 til 18.00.

Dette gjelder ikke for dagen før Kristi Himmelfartsdag, som regnes som hverdag, jf. alkoholloven § 3-7.

Salg og utlevering av alkoholholdige varer skal ikke skje på søndager og helligdager, 1. og 17. mai jf. alkoholloven § 3-7.

10.3 Skjenkebevillinger

Kriteriene for skjenkebevilling gjelder ihht. til alkohollovens kap. 4 Kommunale skjenkebevillinger. Det settes i tillegg krav til vandel og skikkethet.

Alle skjenkesteder må ha skjenkebevilling for å servere alkohol.

Det kan innvilges skjenkebevilling for alkoholgruppe 1, 2, 3 eller alle grupper.

Skjenkebevilling kan ikke gis alene, det må også foreligge serveringsbevilling. I henhold til alkoholloven § 4-2 gis skjenkebevilling til et bestemt lokale og en bestemt type virksomhet. Med et bestemt lokale menes det at arealet hvor skjenkingen skal foregå må være klart avgrenset og fremstå som ett skjenkested.

Kommunen har ikke satt tak på antall skjenkebevillinger som gis.

Det skal som hovedregel være både en styrer og en stedfortreder tilknyttet skjenkebevillingen, jfr alkoholloven § 1-7c.

Ved anskaffelse av bevilling skal skjenkelokalets beliggenhet, størrelse og beskaffenhet samt målgruppen for virksomheten tillegges vekt.

Negativ erfaring med tidligere driftsform, lokalets egnethet og størrelse, trafikale og ordensmessige problemer og hensyn til lokalmiljøet for øvrig skal tillegges vekt.

10.3.1 Vurderingsgrunnlag for skjenkebevillinger

Ved vurdering av om bevilling skal gis bestemmer alkoholloven § 1-7a første ledd at kommunen blant annet kan legge vekt på:

- stedets karakter
- beliggenhet
- målgruppe
- trafikk- og ordensmessige forhold
- næringspolitiske hensyn og hensynet til lokalmiljøet for øvrig.
- Det kan også legges vekt på om bevillingssøker og personer som nevnt i § 1-7b første ledd er egnet til å ha bevilling

I tillegg vil kommunen blant annet legge vekt på:

- At kommunen skal fremstå med et variert tilbud innen restaurantbransjen. Skjenkesteder som fremviser et variert tilbud, slik at de fremstår som noe mer enn rene skjenkesteder, blir vurdert positivt.
- At lokalene er gode og at tilgjengeligheten er bra for funksjonshemmede.
- Om stedet har tilfredsstillende bygningsmessig kvalitet og er godkjent av brannvesenet.
- Plasseringen av skjenkestedet. Det vises forsiktighet med å gi skjenkebevilling der lokalet ligger i rene boområder (ikke sentrumsområder). Det skal også vises forsiktighet med å gi skjenkebevilling ved idrettsarrangement.
- Det gis ikke faste skjenkebevillinger i tilknytning til skolemiljøer, men det åpnes for bevillinger på kveldstid (enkeltanledninger).

- Om stedet har uoppgjorte saker med skattemyndighetene eller skylder skatt/avgift til stat eller kommune.
- Om leder, stedfortreder eller andre personer som har vesentlig innflytelse på bedriften har normalt god vandel.
- Ved fornyelse av bevilling kan det legges vekt på tidligere praktisering av bevilling og om skjenkestedet har deltatt på kurs/møter arrangert av kommunen.
- Det må foreligge godkjent brukstillatelse for lokalene.
- Serverings- og vaktpersonell ikke kan være påvirket av eller konsumere rusmidler på jobb.
- Styrer og stedfortreder for skjenkesteder må innen tre måneder etter tiltredelse i disse rollene ha gjennomført og bestått e- læringskurs i ansvarlig vertskap innen tre måneder. Kurset er tilgjengelig på helsedirektoratets hjemmeside <https://ansvarligvertskap.helsedirektoratet.no/>.
- Det anbefales at også øvrige ansatte gjennomfører e-læringskurset. Dokumentasjon på bestått kurs skal ligge i internkontrollpermen.

10.3.2 Steder som ikke gis alminnelig skjenkebevilling:

- Det gis ikke alminnelig skjenkerett som fast ordning for bevertningssteder i tilknytning til idrettsanlegg, i idrettshaller, på bygdehus og lignende.
- Det gis ikke alminnelig skjenkerett for bevertningssteder i umiddelbar nærhet av skoler i tidsrommet når det drives undervisning eller barnehager i det tidsrommet det er barn til stede.
- Det gis ikke alminnelig skjenkerett ved arrangement som er beregnet også på barn og unge
- Det gis ikke alminnelig skjenkerett til frisører, møbelbutikker og lignende.

10.4 Skjenketider

Spisesteder:

Skjenking av øl og vin kan skje mellom kl. 0800 – kl. 0100 på hverdager og kl. 0800 – kl. 0100 på dager før lørdager/søndager - og helligdager. Skjenking av brennevin i tiden kl. 1300 – 0100 på hverdager og kl. 1300 – kl. 0100 på dager før lørdager/søndager – og helligdager.

Barer/Diskotek/Puber:

Skjenking av øl og vin i tiden 0800 – 0100 på hverdager og kl. 0800 – kl. 0300 på dager før lørdager/søndager – og helligdager. Skjenking av brennevin i tiden kl. 1300 – kl. 0100 på hverdager og kl. 1300 – kl. 0300 på dager før lørdager/søndager – og helligdager.

Utendørs servering tilknyttet skjenkested

Skjenkestedets serveringstider gjelder for tilknyttet uteområde.

Forutsetter at utearealet er gjerdet inn, eller at det tydelig fremkommer hvor skjenkestedet uteareal er begrenset til.

Ambulerende bevilling og enkeltbestemt anledning:

Skjenking av øl og vin i tiden kl. 1500 – kl. 0300.

Bevillingshaver anmodes om å innføre klokkeslett for tilstedeværelse av ungdom under 18 år.

Konsum av skjenket alkoholholdig drikk må opphøre senest 30 minutter etter skjenketidens utløp.

10.5 Retningslinjer for ambulerende skjenkebevilling.

Angående ambulerende skjenkebevilling, henvises til alkohollovens §§ 1-6 og 4-5. Søknaden behandles administrativt av Kommunedirektøren etter delegert myndighet og i samsvar med alkohollovens § 4 – 5. Skjenketiden for ambulerende bevilling (lukket selskap) skal følge samme skjenketider som for faste skjenkebevillinger.

Bevillingshaver er ansvarlig for at skjenking av alkoholholdig drikk foregår på en slik måte at reglene til i gjeldende forskrift overholdes, og at alkoholpolitiske hensyn ivaretas. Bevillingshaver må først og fremst påse at det ikke skjenkes alkoholholdig drikk til for unge og/eller synlig berusede personer, og at det ikke skjenkes ut over tillatt skjenketid slik denne er fastsatt i bevillingen.

Skjenkebevilling for enkeltanledning (åpent selskap) krever at skjenkeansvarlig har bestått kunnskapsprøven for skjenking av alkohol.

Bevillingshaver er ansvarlig for at alkohollovens bestemmelser blir fulgt.

10.6 Skjenkebevilling for enkeltanledning

Bevilling for enkeltanledning må knyttes til en bestemt begivenhet. Det må gis særskilt bevilling for hvert enkelt arrangement, maksimalt for 14 dagers varighet. Bevillingen kan gis som alminnelig bevilling eller som bevilling til sluttet selskap. Bevilling for enkelt anledning kan også benyttes til å utvide eksisterende bevilling til å omfatte brennevin, utvidelse av skjenkeareal for en enkelt anledning og utvidelse av skjenketid.

Det skal være en skjenkeansvarlig i tilknytning til bevillingen, jf. alkoholloven § 1-7c.

Ved store arrangement må det påregnes at det settes vilkår om at styrer har avlagt kunnskapsprøven om alkoholloven. Det kan også settes vilkår om aldersgrenser og krav til skjenkeareal med mer.

Før bevilling gis skal det innhentes uttalelse fra sosialtjenesten og politiet.

Skjenketiden for bevilling til enkeltanledninger (åpent selskap) skal følge samme skjenketider som for faste skjenkebevillinger.

Politiet kan stille krav om vakthold, herunder antall vakter, samt at det skal benyttes godkjente ordensvakter

10.7 Kunnskapsprøven.

Kommunen er ansvarlig for å gjennomføre kunnskapsprøver for styrere og stedfortredere i virksomheter som har eller søker om kommunal salgs- og skjenkebevilling, jfr. alkohollovens § 1-7c. Porsanger kommune krever at slike kunnskapsprøver skal gjennomføres før bevilling tildeles. Kunnskapsprøvene er revidert etter nye bestemmelser i alkoholloven samt de nye bestemmelsene om intern kontroll.

11 Kontroll med salgs- og skjenkebevillinger

Bestemmelsene rundt kontroll av salgs og skjenkebevillinger er beskrevet i alkoholforskriftens kapittel 9.

Alle steder med fast salgs- eller skjenkebevilling skal kontrolleres minst en gang pr. år. Det skal utføres tre ganger så mange kontroller som det finnes bevillinger i kommunen. Salgs- og skjenkestedene skal kontrolleres så ofte som behovet tilsier. Det betyr at enkelte steder vil komme til å kontrolleres oftere enn andre.

Kontrollen skal særlig omfatte salgs- og skjenketidene, aldersgrensebestemmelsene, og at det ikke selges eller skjenkes til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler. Kommunen skal sikre at kontrollen til enhver tid er rettet mot de forhold som synes hensiktsmessige.

Kommunen har kontrakt med Nordfjeldske kontroll som utfører kontroller med salgs- og skjenkesteder. Kontrakten ble inngått 01.01.2011. Det er avtalt 3-kontroller årlig.

Kommunen har godkjent et kontrollskjema som firmaet bruker ved kontroll og de sender gjenpart av utfylt skjema for hver kontroll. Befaringsrapportene blir lagt fram for formannskapet som referat dersom det ikke er avvik på disse. Er der avvik får formannskapet forelagt det som sak for behandling. Saker der det forekommer avvik skal også legges frem som referatsak for kommunestyret.

Kommunens kontroll med salgs og skjenkebevillinger er av avgjørende betydning for en god alkoholpolitikk. Kontrollen med utøvelsen av bevillingen vil svært ofte være et effektivt virkemiddel for å bekjempe de vanligste problemene rundt alkoholomsetning, slik som overskjenking, vold og fyll på offentlig sted.

Kommunen kan foreta kontroll av skjenkevirksomheten ved uanmeldt besøk av kommunens kontrollør. Kontrollørene vil forevise legitimasjon utstedt av

Porsanger kommune, og de kan oppholde seg i skjenkestedet så lenge dette anses nødvendig for å observere om det finner brudd på skjenkebestemmelsene. Kontrollen kan foregå åpent eller anonymt. Etter utført kontroll skal kontrolløren alltid presentere seg for stedets ansvarshavende og muntlig redegjøre for sitt inntrykk av stedet, jf Forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv. § 9-5.

Skriftlig rapport fra kontrollen sendes snarest mulig og innen en uke til salgs- eller skjenkestedet. Etter dette har bevillingshaver mulighet til å uttale seg innen 2 uker, jf § 9-6 i Forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv.

Hvis det observeres skjenking i strid med aldersbestemmelsen er det viktig at dette meldes til kommunen.

11.1 Kontrollmyndigheten har bl.a. disse funksjoner:

- Føre tilsyn med at bevillingshaverne følger alkoholloven, de nye bestemmelsene om internkontroll og vilkårene i bevillingen samt kommunens retningslinjer for øvrig. Følgende forhold bør stå sentralt ved utøvelse av skjenkekontrollen i kommunen:
 - a. kontroll av salgs- og skjenketidene
 - b. aldersbestemmelsene
 - c. om det selges eller skjenkes til åpenbart berusede personer
- Veilede bevillingshavere innen alkohollovens bestemmelser og eventuelle lokale forskrifter
- Danne grunnlag for sanksjoner, f.eks. inndragning, der lov, vilkår eller retningslinjer brytes.

11.2 Reaksjoner ved overtredelse

Fra og med 1. januar 2016 er det innført et nasjonalt prikktildelingsystem som skal benyttes som straffereaksjon ved brudd på bevillingshaveres alkoholrettslige forpliktelser.

Dersom bevillingshaver i løpet av en periode på to år er tildelt til sammen 12 prikker, skal bevillingen inndras for et tidsrom på én uke. Dersom det i løpet av toårsperioden blir tildelt flere enn 12 prikker skal lengden på inndragningen økes tilsvarende. Likeartede brudd avdekket ved samme kontroll skal anses som ett enkelt brudd. Prikktildeling og inndragning gjøres på bakgrunn av brudd avdekket under kontroll, eller på bakgrunn av rapport fra andre myndigheter. Ved beregning av toårsperioden er det overtredelsestidspunktene som skal legges til grunn.

Sanksjonsordningen er obligatorisk, og kommunen er forpliktet til å følge de anvisninger som er gitt i alkoholforskriften § 10.

Fordelingen av antall prikker per brudd er regulert av alkoholforskriftens § 10-3, og lyder som følger:

11.2 Prikkelastning

Overtredelser som gir åtte prikker:

- Skjenking til person som er under 18 år
- Brudd på bistandsplikten
- Brudd på kravet om forsvarlig drift
- Hindring av kommunal kontroll

Overtredelser som gir fire prikker:

- Salg og utlevering til person som er åpenbart påvirket av rusmidler, skjenking til person som er eller må antas å bli åpenbart påvirket av rusmidler.
- Brudd skjenketidsbestemmelsene
- Skjenking av alkoholholdig drikk gruppe 3 til person på 18 eller 19 år,
- Brudd på alderskravet til den som skjenker alkoholholdig drikk

Overtredelser som gir to prikker:

- Det gis adgang til lokalet til person som er åpenbart påvirket av rusmidler, eller bevillingshaver sørger ikke for at person som er åpenbart påvirket av rusmidler forlater stedet
- Mangler ved bevillingshavers internkontroll
- Manglende levering av omsetningsoppgave innen kommunens frist
- Manglende betaling av bevillingsgebyr innen kommunens frist
- Brudd på krav om styrer og stedfortreder
- Gjentatt narkotikaomsetning på skjenkestedet
- Gjentatt diskriminering

Overtredelser som gir én prikk:

- Brudd på kravet om alkoholfrie alternativer
- Brudd på regler om skjenkemengde
- Konsum av medbrakt alkoholholdig drikk
- Gjester medtar alkohol ut av lokalet
- Brudd på krav om plassering av alkoholholdig drikk på salgssted
- Brudd på vilkår i bevillingsvedtaket
- Brudd på reklameforbudet

Der det foreligger grunnlag for prikktildeling, skal kommunen sende ut forhåndsvarsel om tildeling av prikker.

Formannskapet fatter enkeltvedtak om tildeling av prikker. Bevillingshaver skal i forbindelse med vedtaket orienteres om mulige konsekvenser ved ytterligere prikktildelinger.

Vedtaket kan påklages. Der klageretten ikke benyttes, kan tildelingen av prikker likevel påklages i forbindelse med klage på senere vedtak om inndragning hvor tildelingen av prikker inngår som grunnlag.

Dersom tildeling av prikker danner grunnlag for inndragning, skal kommunen sende ut forhåndsvarsel om inndragning av bevillingen.

Kommunestyret fatter enkeltvedtak om inndragning av bevilling på grunnlag av tildeling av prikker. Kommunen bør iverksette vedtak om inndragning innen fire uker etter vedtakelsesdato.

11.3 Sanksjonene skal sikre at:

- Bevillingen utøves i samsvar med regler gitt i eller i medhold av alkoholloven.
- Bevillingen utøves i samsvar med regler gitt i eller i medhold av annen lovgivning når bestemmelsen har sammenheng med alkoholovens formål.
- Bevilling som ikke utøves i samsvar med gjeldende regelverk inndras. Dette forutsetter at andre virkemidler ikke har ført frem eller når overtredelsens grovhet tilsier at bevillingen skal inndras uten at andre virkemidler er prøvd.

Ved eventuelle gjentatte overtredelser og ved søknad om fornyelse av bevillingen, skal oversikt over gitte advarsler følge saksdokumentene.

12 Klage på saksbehandling

Det kan klages på kommunens vedtak etter kapittel 3, 4 og 7 samt § 1-8 i alkoholloven. Dette gjelder i hovedsak vedtak om:

- salgsbevilling
- skjenkebevilling
- gebyr/avgifter
- inndragning Kommunens enkeltvedtak etter § 1-8 og kap. 3, 4 og 7 i alkoholloven, kan påklages til fylkesmannen, jf § 1-16 i alkoholloven.

Klage sendes skriftlig til Porsanger kommune.

13 Ansvarlig vertskap

Ansvarlig vertskap er et kurs tilpasset de som jobber på og/eller driver et skjenkested. Kurset gir opplæring i hva alkoholloven krever, og belyser hva som skjer med kroppen, både fysisk og psykisk, når man drikker alkohol. Denne

kunnskapen håper vi vil gi deg en bedre forståelse for hvorfor skjenkereglene finnes.

Kurset tar opp temaer som:

- Alkoholens rolle i samfunnet
- Alkoholens egenskaper og virkninger
- Alkoholloven og sentrale skjenkebestemmelser med lokaleretningslinjer og håndheving
- Overskjenking og definisjon av åpenbart påvirket
- Samarbeid mellom kommune, politi og skjenkestedene
- Utelivsrelaterte narkotikaproblemer
- Kommunikasjon – konflikthåndtering

Kurset avsluttes med en prøve og deltageren vil motta Ansvarlig vertskapsbevis når prøven er bestått.